Politica achiziţiei şi managementul calităţii (I)

CSIKI EMESE
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

The Policy of Acquisition and the Management of Quality

Considerring the library's main purpose of preserving culture, we may say the it is an institution that is permanently adapting to the changes that may be observed on international plane, both on economic, political or social level.

Total Quality Management (TQM), and its basic ideas are trying to elaborate an acquisition policy for libraries, on adequate bases. The acquisitions are dictated by the criteria of completing the collections; but before establishing any acquisition plan, an analisys of the collection, both on qualitatively and quantitatively criteria is absolutely necessary. There are some methods we should use in making this analisys, such as Conspectus Method, SWOT etc. Meanwhile, the readers expectancy may be considered as another main criteria and it may be highlighted by using Delphi Method, NGT Method.

Lately, we may notice some attempts in order to avoid the economic negative problems of acquisitions; among them, we have to mention the libraries close cooperation, the creation of common data bases etc., all of them being prefigured by the Scandia Plan, Farmington Plan, NPAC Program.

All these plans, programmes and tendencies that may be noticed lately are quite necessary, because they emphasise the quality of reading; it is important to read, but we have to pay attention on what we are reading.

Keywords: *acquisition policy, management of quality, collaboration, documentary fund, quality analysis, quantitative analysis, libraries.*

Argument

Cele două lumi antagonice, trecutul şi viitorul, vor sta ca un semn de întrebare în faţa noastră, la fel cum au stat până acum, la fel va fi şi pentru cei care vin după noi.

Instituţia, care trebuie să reziste în faţa a tot ce înseamnă timp, mediu şi provocări, este biblioteca. Am fost aruncaţi cu toţii într-un proces de tranziţie interminabil, suprapolitizat, antisocial, iar pe de altă parte, suntem tentaţi de provocările societăţii informaţiei, cu

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

hipertehnologizările sale, cu perspectiva diversităţii şi a globalizării. Primul aspect ne oferă numeroase sincope, al doilea ne somează să tindem spre profesionalism, dar ambele ne impun acţiuni, căutări, viteză.

În această goană, eterna bibliotecă, ca un sistem viabil, acţionează şi, mai ales, reacţionează. Ea trebuie considerată ca un „mecanism," care are de îndeplinit o sarcină, care va fi coordonat după un plan strategic, influenţat de indicatori de performanţă, nevoit să corespundă cerinţelor etc. Ce înseamnă de fapt politica achiziţiei? Care este, unde este limita dintre ele?[1] Unde rămâne latura ei umană în această goană? Rămâne doar o iluzie a celor care o frecventează, având o imagine idealistă a lumii cărţilor, a liniştii, a tihnei, unde se poate recrea oricine, poate savura o carte, plimbându-se printre rafturi... Biblioteca - ca o sinapsă uriaşă între culturi. Unde este locul trecutului? Al melancoliei, al tihnei, al trăirilor sufleteşti, care pot fi savurate până la ultimul detaliu... Încotro alergăm? Chiar dacă este un management cultural, rămâne totuşi un management, cu tot ce înseamnă el. Este latura necesară a bibliotecii, ca utilizatorii să poată trăi cu iluzia ei ideală.

Tradiţiile din diferitele societăţi se schimbă, mai degrabă se transformă sub influenţa prezentului. În Europa cea „colorată" cultural, obiceiul de a frecventa bibliotecile este deja o tradiţie în viaţa diferitelor naţiuni. Poate finlandezii ştiu ceva ce nouă ne scapă momentan, de vreme ce acolo, 70% din populaţie merge cu regularitate la bibliotecă. Se pare că acolo, atât adulţii, cât şi copii, se delectează cu cititul. Coborând degetul pe hartă la latitudinea Ţărilor de Jos, acest procent rămâne încă foarte ridicat, de 60-65%, descrescând din păcate cu fiecare grad. De ce? Ce oferă celelalte biblioteci, ce este străin de obiceiurile noastre? E bine pentru noi aşa? De ce nu? Sau cum să schimbăm aceste obiceiuri?

Cu toate că mă voi referi chiar în primul capitol la definiţia clasică a bibliotecii, nu pot să nu amintesc aici şi acum diferenţa între biblioteca de azi şi cea din trecut. Biblioteca era considerată un nucleu de cunoaştere, unde erau păstrate valorile de nepreţuit ale culturii, un nucleu de unde izvorau muzee, şi nu invers!

Datorită alienării sociale care se exacerbează din ce în ce mai mult, fiind boala metropolelor în special, biblioteca s-a reorientat. Sesizabil în ultimele decenii, serviciile sunt orientate spre utilizatori, fapt care presupune un *schimb* între cele două părţi. Pe baza acestui mediu social,

[1] Vezi anexa 1.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

din optica biblioteconomiei, *democratizarea* serviciilor publice a permis stabilirea unor relaţii de comunicare cu utilizatorii, prin mijloace diverse, punând mai mult accent pe perceperea nevoilor şi a expectanţei lor. „*Biblioteca* [azi] *este un loc de socializare, mai ales prin activitatea de animaţie, prin organizarea unor manifestări care înseamnă reunirea cetăţenilor şi schimbul de idei şi informaţii. Ea este locul în care se comunică la nivel interpersonal şi de grup*."[2]

Principala atracţie a bibliotecii este reprezentată de fondul ei de documente, iar formarea ei este o provocare; dezvoltarea colecţiilor este doar unul dintre serviciile pe care biblioteca le are, dar de o importanţă majoră.

Semnificaţia profesiei de bibliotecar este supusă permanent modelării, explicată în studii de specialitate, atât biblioteconomice, cât şi de sociologie: a fi bibliotecar înseamnă a fi un mediator de comunicare cu problematică specifică.

Calitatea serviciilor şi managementul acestei calităţi sunt ariile de cercetare a managementului calităţii, care încearcă să exploreze problemele prin prisma TQM-lui (Total Quality Management = Managementul Calităţii Totale). Criteriul ei de bază, sau chiar motto-ul ei, este: „*O schimbare este o sursă de energie*."[3] În realitate, schimbările sunt neutre, reacţia noastră faţă de ele le face pozitive sau negative. Latura aceea umană, bat-o vina!

Dacă, într-adevăr, dorim să schimbăm ceva, trebuie să punem problemele pe masă. Odată aduse la suprafaţă, privite din diferite unghiuri, comentate, răscomentate, începe procesul. E doar începutul, căci urmează o muncă titanică de culegere de date, primul pas într-un proces decizional. Iar noi suntem bibliotecari, dar uneori putem fi comparaţi cu titanii, care se păstrează în memoria colectivă a umanităţii.

Şi acum, iată realitatea aşa cum este ea de fapt!

---

[2] Gheorghe Buluţă, Sultana Craia, Victor Petrescu, ***Biblioteca azi. Informare şi comunicare***, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2004, p. 8.

[3] Ideea a fost lansată în cadrul unei conferinţe pe teme de biblioteconomie, organizată la Odorheiul Secuiesc, cu ani în urmă.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

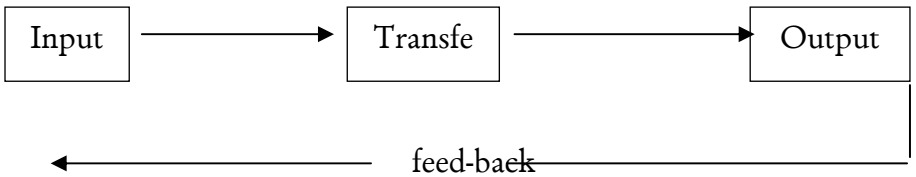
I. Locul organizării fondului de documente în sistemul bibliotecii

Definiţia clasică a bibliotecii: o colecţie organizată de documente, dezvoltată corespunzător, oferită spre explorare şi pusă la dispoziţia utilizatorilor, stă şi azi în picioare cu câteva actualizări şi acceptări mai noi ale unor termeni consacraţi.

Teoria sistemelor, elaborată de matematicieni, atât de vehiculată în toate domeniile, îşi găseşte aplicabilitatea şi în viaţa bibliotecilor.

Macrosistemul universului cultural, unde bibliotecile sunt puncte de reper, se supune legilor *naturale* ale oricărui sistem, fie el oricât de minuscul, iar structura de bază a oricărui sistem este:

Această structură este extrem de sensibilă, realistă, care (îşi) poate exprima în fiecare moment diferitele stadii de dezvoltare şi neajunsurile.

Orice sistem este conglomeratul părţilor sale componente, iar sistemul este viabil numai dacă acestea sunt în interacţiune, pot comunica între ele şi sunt prezente acele criterii de neînlocuit care-i definesc acest statut: este deschis, se păstrează într-un echilibru dinamic, are o orientare clară şi subsistemele lui se grupează într-o formă ierarhică.

Unitatea funcţională a întregului sistem al bibliotecii poate fi despărţită în trei domenii majore:

- formarea fondului: o selectare planificată a documentelor, bazată pe specificul bibliotecii;
- organizarea acestor documente pentru a fi accesibile şi explorate;
- oferirea acestor documente spre consultare, punerea lor la dispoziţia celor care au nevoie de ele.

Ideea organizării fondului este prezentă, de fapt, în diferitele etape ale muncii de bibliotecă, fiind un proces care se derulează paralel, pe mai multe planuri, ea implicând fiecare pas, de la achiziţii, până la menţinerea

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

unui nivel corespunzător prin casările permanente, ceea ce constituie „modelarea" fondului. Această activitate de organizare va defini diferitele servicii, care, ca şi un feed-back, va fi permanent modelată de nevoile informaţionale ale utilizatorilor.

1. Modelarea fondului documentelor

Fondul de carte este un sistem de sine stătător dar, din punct de vedere ierarhic, este un subsistem al întregii biblioteci. La cercetarea fondului se regăsesc toate caracteristicile unui sistem:

- deschis: fiind dependent de nevoile utilizatorilor, de fondurile materiale existente, de sursele ei de dezvoltare;
- structura sa se bazează pe un echilibru dinamic: creşte cu documente noi şi îşi menţine actualitatea prin casările planificate;
- în dezvoltarea lui intervin schimbări calitative;
- feed-back-ul este determinantul său de bază, indiferent de unde vine.

Criteriile teoretice ale formării fondului de carte al unei biblioteci sunt definitorii nu numai în privinţa viabilităţii bibliotecii în viitor, ci şi în întregul sistem educaţional naţional, iar extrapolând acest sistem în afara graniţelor unei ţări, el îşi pune amprenta asupra funcţionării sistemelor informaţionale internaţionale. Stabilirea exactă a acestor criterii sunt elementele de bază ale strategiei de dezvoltare a fondului. Este de dorit ca aceste criterii să fie: a) de lungă bătaie, care au o viziune asupra viitorului şi pot fi pronosticatoare; b) să fie dinamice, reacţionând activ; c) să reprezinte totalitatea punctelor de vedere, care analizează mediul din care fac parte.

Strategia formării fondului de documente este influenţată de trei factori:

1. calităţile existente ale fondului, care pot fi evidenţiate prin analizarea lui din diferite puncte de vedere;
2. nevoile legate de furnizarea informaţiilor se pot stabili exact, prin studiul nevoii de literatură de specialitate, şi nu numai;
3. locul bibliotecii respective în sistemul naţional al bibliotecilor, serviciile oferite, rolul ei de păstrare şi conservare, dacă este cazul.

Primul factor oferă o imagine numai despre situaţia actuală, pe când celelalte două, pe lângă analiza situaţiei actuale, pot fi folosite pentru a obţine o imagine de viitor, pentru a alege o cale de urmat.

1.1. Analiza fondului documentelor

Fondul unei biblioteci este organizat după diferite criterii legate de domeniul, circulaţia, mărimea documentelor etc., aceste criterii fiind grăitoare de multe ori nu numai pentru achiziţii, ci şi pentru planificarea spaţiilor de depozitare pentru ele. Analiza fondului, după criterii prestabilite, poate fi dihotomizată în analiză **cantitativă** şi **calitativă**.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

În timp ce analiza cantitativă este relevatoare pentru starea actuală a fondului şi poate fi extinsă la o comparare în funcţie de factorii externi de mediu, cea calitativă poate fi relevatoare numai în condiţiile în care calitatea conţinutului documentelor se analizează în funcţie de un criteriu extern, independent de fond. Criteriile de analiză derivă, bineînţeles, din tipul bibliotecii, mărimea fondului şi locul ei din sistemul informaţional-bibliotecăresc.

1.1.1. Analiza cantitativă

Această examinare are ca rezultat o imagine clară asupra repartizării fondului, exprimat în număr de unităţi, în funcţie de diferitele criterii. Analiza poate merge simultan pe mai multe planuri, urmărind criterii care se pot impune paralel:

- domeniul, respectiv subdomeniul;
- datele de publicare;
- limba;
- cronologic: data de publicare;
- tipul documentului: tradiţional, electronic, vizual etc.

Caracteristic pentru aceşti indicatori cantitativi, ca şi insuficienţe, este că ei reflectă doar datele „interne" ale fondului, redau o imagine a mărimii fondului şi sunt utilizabili doar unidimensional. (Prin acest mod, se poate exprima foarte concret numărul documentelor care tratează chimie organică, de exemplu, dar va fi nevoie de o altă analiză pentru a vedea situaţia exactă a documentelor cu aceeaşi temă, publicate în ultimii cinci ani, în raport cu numărul total al documentelor).

Această analiză, în pofida neajunsurilor ei, oferă o imagine clară a conţinutului fondului şi este un punct extrem de important în vederea stabilirii tendinţei de modelare a acestuia. Ea poate fi folosită şi pentru a examina o anumită perioadă de timp, după diferite criterii, precum achiziţia pe perioada unei decade, cum a variat raportul documentelor: cărţi, publicaţii periodice, materiale AV, sau în raportul dintre beletristică, documente de specialitate etc.

Interesantă poate fi analiza situaţiei cantitative în raport cu producţia naţională de carte / documente dintr-un domeniu, raportul unui domeniu în întregul fond al unei biblioteci, analiza economică a unui domeniu: valoarea acestui „minifond" urmărind variaţiile costurilor de la an la an, rularea unui domeniu faţă de altul, date care reies din statisticile de solicitare. Ultimele trei analize amintite, cu toate că sunt doar cantitative, constituie o trecere între analiza fondului şi strategia de dezvoltare a colecţiei, care este influenţată, bineînţeles, şi de nevoile / expectanţa utilizatorilor.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

1.1.2. Analiza calitativă

Pentru a evidenţia calitatea conţinutului unui fond, este necesară această cercetare, care analizează şi ea mai multe aspecte: nivelul ştiinţific, actualitatea conţinutului informaţional, caracterul primar sau secundar al informaţiilor, frecvenţa cu care apar informaţii relevante ş.a. Din punctul de vedere al aprecierii calitative, criteriul de bază este valoarea informaţiei, valoare care poate fi stabilită cu ajutorul bibliometriei.

Bibliometria aplică metodele matematicii şi ale statisticii pe „mijlocitorii" procesului de comunicare, pe purtătorii de informaţie. Aceste metode pot avea două direcţii de cercetare: **descriptive** şi **evaluative**. *Metoda descriptivă* studiază *productivitatea* ştiinţifică, din punct de vedere geografic, a duratei de timp şi a temei. Mai precis, este măsurat numărul exact al publicaţiilor cu scopul de fi comparată *cantitatea* cercetărilor într-o anumită ţară, pe o perioadă de timp, într-un un anumit domeniu. *Metoda evaluativă* urmăreşte cantitatea de bibliografie de specialitate utilizată, definind astfel publicaţiile cel mai folosite de cercetători în cadrul unui domeniu de cercetare. Tot în acest cadru, se poate analiza şi aşa-numita *lege de dispersie*, care studiază acea regularitate cu care informaţii relevante din diverse domenii de cercetare se împart între diferitele puncte de publicare.

Pentru evaluarea continuă a valorii calitative se poate folosi *măsurarea* evoluţiei cantitative şi temporale a *referinţelor* cu privire la diferitele documente. E. Garfield, directorul Institute for Science Information din Philadelphia, a editat şi publicat, deja în 1963, ***Science Citation Index (SCI)*** (Indexul Citatelor Ştiinţifice), într-o primă variantă, de experiment, referindu-se doar la ştiinţele naturii, iar în continuare, cooptând şi alte ştiinţe. Nu peste mult timp, D. de Solla a subliniat neajunsurile acestei metode, referindu-se la posibila subiectivitate a evaluării.[4]

Un alt aspect, de data asta relevator pentru analiza actualităţii unui fond, reprezintă „timpul de înjumătăţire" ($T_{1/2}$) a informaţiei. În ritmul actual de dezvoltare a diferitelor domenii de cercetare, informaţiile devin depăşite, învechite foarte repede. Acest timp de înjumătăţire poate fi exprimat în funcţie de:

- acea perioadă de timp în care au apărut jumătate din referinţele evocate de tema cercetată;
- acel moment, până când se reduce la jumătate numărul referirilor legate de un document faţă de începutul perioadei cercetate;

[4] D. de Solla Price, ***Little science, big science***, New York, London, 1963, p. 119.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

- acea perioadă de timp, cercetată din punct de vedere al fondului de documente, în care se reduc cu 50% cererile faţă de acel document, deci şi folosirea sa efectivă.

Metoda Conspectus,[5] folosită pentru prima dată în 1947 de bibliotecile centrale universitare din Columbia, Harward, New York şi Yale University, reprezintă un instrument fiabil, utilizabil şi în sistemul nostru zecimal elaborat de Dewey, pentru a concretiza strategiile de dezvoltare ale unor fonduri de documente. În ce constă această metodă, pe scurt: nivelul calitativ al fondului este evaluat cu coduri de la 0 la 5. (0 = un domeniu nu există deloc în fondul bibliotecii; ... 5 = există un fond cuprinzător, aproape exhaustiv, care se dezvoltă mereu). Lângă acest cod se atribuie şi o literă, care este un cod de limbă. Cele patru coduri de limbă semnifică: limba ţării cu predominare, existenţa documentelor într-o limbă de circulaţie internaţională, existenţa documentelor în mai multe limbi străine şi preponderenţa documentelor în limbi străine. Alegerea acestor coduri alfanumerice se bazează pe măsurători cantitative şi evaluări calitative.

Bineînţeles, bibliografiile de specialitate sunt instrumente folosite la aceste evaluări, pe lângă foarte importanta metodă empirică: referentul de specialitate sau bibliotecarul care se ocupă de acel fond are informaţii de ultimă oră, cu ajutorul cărora poate evalua calitatea / nivelul ştiinţific al unui fond.

Momentan, această metodă oferă o evaluare a fondului pe trei secţiuni: în primul rând, oglindeşte cantitatea şi nivelul fondului cercetat (ECS = Existing Collection Strenghth); în al doilea rând, arată intensitatea dezvoltării fondului (CCI = Current Collecting Intensity); şi în al treilea rând, face posibilă stabilirea unei direcţii de achiziţii (DCI = Desidered Collecting Intensity).[6] Aplicarea acestei metode este răspândită, ea putând fi adaptată la specificul fiecărei ţări, biblioteci, fond.

Interferenţele dintre ştiinţe sunt evidente, dacă sunt comparate metodele lor de cercetare: interviu, sondaj de opinie, chestionare, observare directă, instantanee etc. Analiza **SWOT**,[7] o metodă folosită pentru a evalua o mare varietate de domenii, în acest caz poate corobora cele trei criterii de formare a fondului, amintite mai sus. Această sintagmă este prescurtarea domeniilor: **S** = forţă / tărie (strenght), **W** = slăbiciuni

[5] Vezi www.loc.gov/acq/devpol/cpc.html sau ***Könyvtári Figyelő***, nr. 3, 1995, p. 433-441.

[6] Ferenczy Endréné, ***Gyűjteményszervezés***, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1998.

[7] P. Borchardt, ***Eine Marketingkonzeption für öffentliche Bibliotheken***, Berlin, 1987 (dbi-Materialen, 71), p. 128.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

(weaknesses), **O** = posibilităţi (opportunities), **T** = pericole (threats). Primele două reflectă valenţele interne ale unei biblioteci, ultimele pot evalua posibilităţile externe. Ca de fiecare dată, în perioada de pregătire a aplicării uneia sau alteia dintre metode, şi în acest caz trebuie decise, încă de la început, criteriile de selectare: totalitatea fondului, compararea cu fonduri similare din alte biblioteci, în funcţie de bibliografia exhaustivă a unui domeniu, cititorii existenţi şi potenţiali etc.

Este oarecum paradoxal, dar fondurile de beletristică sunt cele mai dificil de evaluat, criteriile fiind mai puţin obiective. Criteriile de selectare general recomandate iau în considerare următoarele aspecte:

- măsura în care autorul este: cunoscut, de încredere, popular;
- cât este de lizibilă opera şi stilul ei;
- actualitatea, valoarea morală, realitatea temei;
- importanţa mesajului transmis şi efectul lui;
- descrierea informaţiilor adiacente, necesare pentru înţelegerea acţiunii;
- modul formării caracterului personajelor;
- recenziile, criticile legate de operă.

Aceste criterii pot fi cuantificate cu cifre de la 1 la 5 (1 = neimportant; 5 = foarte important), introduse într-un tabel sau grafic, iar rezultatul să fie folosit în viitor.[8]

1.2. Analiza expectanţei utilizatorilor

Expectanţa, este un termen foarte nou folosit în biblioteconomie. Termenul este preluat din limba engleză, unde „expectation, expectance, expectancy" sunt considerate sinonime şi au sensul de anticipare, aşteptare, probabilitate.[9] Această nouă viziune a unui sistem de cerinţe normale şi cunoscute, are un rol determinant în managementul calităţii, în strategia elaborată de acest tip de management: cel al calităţii.

În strategia de dezvoltare a fondului, al doilea pilon este analiza nevoilor, dorinţelor, aşteptărilor utilizatorilor - expectanţa lor. Analiza fondului împreună, sau doar prin prisma nevoilor utilizatorilor, este motivată de funcţiona(bi)litatea fondului. Diferitele metode ale acestei cercetări se axează pe studiul cercului utilizatorilor pe de o parte, şi pe variaţiile nevoilor, în funcţie de diferite domenii, nu numai de specialitate.

Totalitatea utilizatorilor poate fi separată în categoria utilizatorilor existenţi şi ai celor potenţiali, care este o mulţime mai mare, şi se poate lua în calcul datorită funcţiilor bibliotecii.

---

[8] J. Cabeceiras, ***The multimedia library: materials selection and use***, New York, 1978, p. 210-214.

[9] Vezi Mihaela Zecheru, ***Biblioteca publică în sistemul cunoaşterii: Percepţie şi expectanţă***, Bucureşti, Editura Cartea Universitară, 2005.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

Dorinţele primei categorii de utilizatori pot fi cercetate pe baza diferitelor statistici zilnice. Aceste date se referă la domeniile cele mai solicitate, la documente în particular, la tipul documentelor etc. Datele acestea pot fi studiate din diferite puncte de vedere şi îşi pun amprenta nu numai asupra strategiei de dezvoltare a colecţiilor, putând fi urmată de o eventuală reorganizare a fondului actual: pentru domeniile foarte solicitate accesul liber la raft să fie mai evident, într-un loc mai larg etc.

Din compararea rulării documentelor cu analiza cantitativă a fondului se poate evidenţia:

- în ce măsură corespunde compoziţia fondului, din punctul de vedere al domeniilor, tipurilor de documente, al limbii faţă de cerinţele solicitate din aceleaşi puncte de vedere (ex.: care este diferenţa sau concordanţa dintre cantitatea documentelor referitoare la istoria modernă a Europei faţă de întregul fond şi rularea acestei teme pe o perioadă dată, faţă de rularea întregului fond);
- evaluarea corectitudinii tendinţei de achiziţii se poate cerceta prin analiza „investiţie - beneficiu" utilizată în economia de piaţă şi adaptată, bineînţeles, pentru bibliotecă. Se poate evidenţia astfel raportul dintre valoarea achiziţiei dintr-un punct de vedere prestabilit şi rularea fondului din acelaşi punct de vedere, adică „beneficiul" investiţiei. La cercetările de acest gen din bibliotecile din Germania, s-a evidenţiat un „indice de absenţă,"[10] care compară cantitatea documentelor împrumutate cu numărul total de documente, pe diferite domenii sau tipuri de documente, bineînţeles (raportul ideal fiind 65:35), iar pe de altă parte, aşa-numita „listă nulă," care conţine lista documentelor nefolosite, fiind un indicator pentru casări.

Expectanţa utilizatorilor legată de compoziţia fondului de carte se poate cerceta din părerile lor - prin interviu direct sau chestionare. Redactarea corectă a acestor chestionare are un rezultat mult mai util, ele fiind utilizabile direct, iar eşantioanele să fie independente conform **Metodei Delphi**[11] (metodă elaborată de matematicianul Olaf Helmer şi T. J. Gordon). Chestionarele pot viza câteva grupuri ţintă: profesori, medici, ingineri etc., în funcţie de reprezentarea lor în comunitatea cercetată.

---

[10] K. Umlauf, ***Bestandsaufban in der drigeteilten Bibliothek. Buch und Bibliothek***, tom 44, nr. 9, 1992, p. 800-808.

[11] Tadao Miyakawa, ***The Science of Public Policy: Essential Readings in Policy Sciences***, II, published by Taylor E. Francis, London, New York, 2000, p. 468. ISBN 9780415195980

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

Metoda **NGT**[12] (Nominal Group Techniq) ne oferă o posibilitate de cercetare de aceeaşi orientare, dar din altă perspectivă: în acest caz, reprezentanţii diferitelor eşantioane nu răspund izolat unii faţă de ceilalţi, ci se vor „confrunta" direct, fiind invitaţi la o discuţie de acest gen. Atât Metoda Delphi, cât şi Metoda NGT, pot fi utilizate în diferite segmente ale muncii de bibliotecă sau chiar în cadrul problematicii bibliotecilor, în special pentru a elabora pronosticuri cu bătaie lungă.

Tot de domeniul expectanţei cititorilor aparţine accesibilitatea documentelor: dacă sunt sau nu exemplare suficiente, care este timpul de aşteptare, existenţa sau lipsa împrumuturilor interbibliotecare etc.

Toate aceste analize oferă o imagine destul de clară asupra punctelor forte şi a lipsurilor unui fond, mai ales prin informaţiile culese de la cititorii existenţi. Găsirea unui echilibru între nevoi şi existent / lipsă reprezintă de multe ori o decizie economică, unde metoda cea mai convenabilă ar putea fi împrumutul interbibliotecar, care ar fi doar o rezolvare pe moment, totuşi.

1.3. Rolul hotărâtor al apartenenţei la sisteme de colaborare

Semnificaţia clasică a termenului de *colaborare* este preluată, în zilele noastre, de definiţia *diviziunea surselor de informaţii* şi importanţa ei se întăreşte din ce în ce mai mult în această direcţie. Cauza acestei transformări, pe lângă creşterea cerinţelor / expectanţelor şi a cantităţii produselor acestei societăţi informaţionale în care trăim, o constituie diferenţierea domeniilor ştiinţifice şi răspândirea tendinţelor interdisciplinare, fenomene cu care nicio bibliotecă nu poate ţine pasul de una singură.

Raţiuni economice subliniază utilitatea divizării colecţionării. Fondurile bibliotecilor, luate separat, nu pot oferi bază materială suficientă pentru achiziţionarea tuturor documentelor de pe piaţa ofertelor. În acelaşi timp, s-au diversificat instrumentele şi metodele cu care se pot accesa diferitele baze de date: de la împrumutul interbibliotecar, la diferitele tehnici de copiere, până la schimburile electronice. Numeroase baze de date electronice sunt la dispoziţia bibliotecilor şi a utilizatorilor. Planificarea acestei diviziuni este condiţia premergătoare răspândirii informaţiei într-un cerc cât mai larg posibil, acoperind „petele albe," dar evitând eventualele surplusuri numerice nejustificate. Din acest punct de vedere, colaborarea dintre biblioteci, în

[12] D. H. Gustafson, R. K. Shikla, A. L. Delbecq, G. W. Walster, *A **comparative study of differences in subjective likehood estimates made by individuals interacting groups, Delphi groups and nominal groups***, în ***Organizational Behavior and Human Performance***, 2 April, 1972, nr. 9, p. 280-291; ***Journal of Extension***, March 1984, vol. 22, nr. 2.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

privinţa modelării fondului, reprezintă obligaţii şi oportunităţi în acelaşi timp.

Sărind la un nivel mai ridicat, fondul de documente din bibliotecile unei ţări poate fi considerat un sistem, unde fondurile mai mici - din diferitele biblioteci - sunt subsistemele lui, această analogie păstrându-se şi la nivel internaţional. De la nivel la nivel, criteriile de colaborare vor fi diferite: în vreme ce, din perspectivă internaţională, unele biblioteci au responsabilitatea de a colecţiona şi a oferi literatură naţională, romanicele - documente care sunt legate de România şi români, indiferent de limba lor -, pe plan naţional, colaborarea se desfăşoară pe criterii total diferite.

Colaborările internaţionale influenţează întregul proces de formare a fondului: standardizarea formelor de descriere, folosirea limbajelor universale standardizate, construirea din diferite părţi a unor baze de date internaţionale comune, cu o singură *prelucrare* a datelor etc., toate acestea necesită o colaborare continuă. Dar sunt puţine exemple de colaborare internaţională la modelarea fondurilor, bazată pe divizarea amintită mai sus. Graniţele sunt obstacole reale, iar Uniunea Europeană poate va aduce o schimbare şi în această direcţie. Au fost ocazii de donaţii internaţionale, foarte binevenite, dar sporadice, fără o consultare prealabilă, fără a dori să se umple un gol anume.

Vizând dezvoltarea colaborării, proiectele electronice de bibliotecă ale Uniunii Europene se referă în primul rând la servicii, numite „Telematica în biblioteci." Era vizată, în special, optimizarea accesibilităţii utilizatorilor la informaţii prin dotările electronice.

Au existat diferite planuri, cum ar fi **Planul Scandia**,[13] **Planul Farmington**,[14] **Programul NPAC (National Programm for Acquisitions and Cataloguing)**,[15] primul referindu-se la ţările scandinave, celelalte două iniţiate în S.U.A. Ele s-au referit mai mult la baze de date comune, nu şi la modelarea acestor baze. Tehnologia mileniului trei nu are nici un impediment în faţa bazelor de date comune, totul se rezumă la câteva tastări în faţa calculatorului.

Cu atât mai importantă poate fi cooperarea internă în cadrul sistemului bibliotecilor unei ţări. În cadrul colaborării orientate spre

---

[13] Feimer Ágnes: L. E. Sanner, ***A Scandia terv: gyűjtőköri együttműködés a skandináv országok között***, în ***Tudományos és műszaki tájékoztatás: könyvtár- és információtudományi szakfolyóirat***, nr. 10, 1981 (28. évf.), p. 440-441.

[14] Ralph D. Wagner, ***A History of the Farmington Plan***, Boston, Scarecrow Press, 2002, XII, p. 454.

[15] Sultt Lee, ***Emerging Patterns of Collections Development in Expanding Resource Sharing, Electronic Information and Network Environment***, Hawarth Press, 1996, p. 56-57.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

modelarea fondului de documente, criteriile de partajare se pot valida în diferite secţiuni şi, paralel cu acestea, pe diferite niveluri.

Partajarea cea mai răspândită este pe baza unui **domeniu special**, unde bibliotecile de specialitate sunt primordiale, dar nu exclusive, deoarece pe lângă ele poate lua parte orice tip de bibliotecă, în special bibliotecile central universitare, în colecţionarea documentelor aferente unui anumit domeniu. Diversificarea formei fizice a purtătorilor de informaţii, mai ales în ultimele decenii, a dus la construirea unor fonduri speciale pe **tipuri de documente**. Ambele criterii se pot manifesta atât la nivel naţional, cât şi la nivel regional, sau local, dacă este cazul.

Cerinţele de bază ale acestor colaborări, indiferent de nivel, sunt:

- existenţa unor directive clare ale domeniilor de interes pentru bibliotecile colaborante, detaliate sub aspectul păstrării şi al selectării;
- să fie în posesia unor evidenţe care să reflecte totalitatea fondurilor existente în domeniile interesate;
- să permită accesul altor biblioteci la fondurile proprii.

Această colaborare are multe avantaje, poate fi o şansă unică pentru anumite fonduri izolate, singurul *pericol* îl poate constitui eventuala „fărâmiţare" a fondului.

Anexa 1.

http://doxy.weblog.ro/

Benoît Tuleu semnează un articol interesant în revista ***Vacarme***, ***Sélectionner, proposer, prescrire***.

Am reţinut câteva idei utile, consider eu:

- în anii '80, principiul în materie de selecţie la achiziţii era cel al neutralităţii politice, religioase, morale; eforturile erau concentrate către arhitectura bibliotecii; apar standardele de construcţie ale mediatecii;
- urmează informatizarea, care absoarbe energiile bibliotecarilor;
- după această furtună, şi în contextul unor tentative de influenţare politică a achiziţiilor din biblioteci, la mijlocul anilor '90 se conceptualizează (în Franţa) politica documentară şi se explicitează opţiunile documentare făcute de bibliotecari, până atunci, în mod tacit;
- contradicţia generatoare de criză în materie de achiziţii este sintetizată de Tuleu sub forma unei înfruntări între două forme diferite de legitimare, care pot intra în conflict: cine decide: tutela politică a bibliotecii (legitimată democratic) sau profesioniştii bibliotecii (legitimaţi academic de ştiinţa informării)?;
- urmarea a fost că bibliotecarii au realizat un document cu regulile de selecţie, o cartă documentară, în funcţie de publicul şi misiunea generală a bibliotecii;

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)

- dar, spune autorul, fondurile mari, de sute de mii de volume, reacţionează lent la politicile de achiziţie sau de selecţie, iar disciplinele diferite au viteze de înnoire documentară foarte variate (cărţile de istorie îmbătrânesc mai lent decât cele de medicină) şi masa documentară care satisface suficiente cereri poate fi, de asemenea, foarte diferită de la un domeniu la altul (o colecţie de literatură va avea cu certitudine nevoie de mai multe volume pentru a avea un contur acceptabil decât o colecţie de drept); pe de altă parte, politica de dezvoltare a colecţiilor rămâne supradeterminată de piaţa editorială (fluctuaţiile intelectuale, economice, organizatorice imprevizibile ale acesteia);
- disputa care animă dezbaterile din ultimii ani este între plierea pe cererea utilizatorilor şi constituirea unor colecţii compacte şi coerente, justificate de ipoteza „lungii trene" (care, în cazul bibliotecilor, ar trebui să postuleze, cred, că lucrările care sunt mai rar solicitate reprezintă, cumulate, mai mult din totalul solicitărilor decât lucrările frecvent solicitate);
- în Franţa, bibliotecile funcţionează pe baza unui proiect pedagogic republican; dacă ar fi să fac o constatare de acest ordin pentru bibliotecile româneşti, aş zice că ele au mai curând veleităţi de locuri consacrate, de spaţii selective, deoarece ele nu sunt pentru oricine, ci cu precădere pentru cei „chemaţi", de unde o anumită solemnitate imperturbabilă şi un caracter introvertit, care se adaptează cu greu unei utilizări profane; şi, dacă ar fi să duc mai departe comparaţia masochistă, dar care îmi place, aş zice că unii bibliotecari au tendinţa să „oficieze" în bibliotecă, şi nu să „servească," cu toate consecinţele care rezultă de aici.

BDD-A19384 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:15 UTC)